

időbeli különbség csupán a munkanemek – a palánk ács, a fal kőművesmunka – egymást követő sorrendjét tükrözi, de az is elképzelhető, hogy az általunk feltárt kapu nem azonos az inventáriumokban említett épülettel. A palánk itt 1682-ben ugyanis olyan rossz állapotú volt, hogy az összeíró véleménye szerint hamarosan újjá kell építeni. Lehetséges, hogy a palánk megújítása együtt járt a kapu újjáépítésével. A válasz nem dönthető el, mert a terület különféle közművekkel olyannyira bolygatott volt, hogy a legalsó rétegek kivételével, amelyek leletanyagot nem tartalmaztak, a feltárás során csak legújabb kori feltöltést távolítottunk el.

A modern feltöltés kevés 16–17. századi leletanyagot tartalmazott, köztük számos pénzt, és kis fémlemezeket.

A palánk É-i, és ÉK-i szakaszainak tisztítása után az új és a korábbi ásatási területet egyben, korszerű módszerekkel (nagy pontosságú geodéziai GPS), Szökrön Péter mérte fel.

KOPPÁNY ANDRÁS – JANKOVICS NORBERT

30. Bonyhád, Ficzkó szántók

(KÖH 43924)

(Tolna megye) B

A biogázüzem építésének első üteme során a területen 252 régészeti objektum, főként a mészbetétes edények népe temetőjéhez tartozó sírok kerültek elő. A már korábban elkészült I. tározó külső, K-i oldalán, 2011. június 16–30. között 60×40 m-es felületen, 30 cm mélységben humuszolták le a majdani II. tározó területét. A felső rétegből előkerült néhány szórvány bronzkori cserép, de zárt objektum, régészeti korú beásásra utaló elszíneződés sehol nem volt látható. A szórványos kerámia-töredékek a magasabban fekvő Ny-i oldal lekopásából származhatnak – a sírok hiánya arra utal, hogy ebbe az irányba a bronzkori temető nem folytatódott.

SZABÓ GÉZA

31. Bonyhád, I. sz. iskola

(KÖH 19990)

(Tolna megye) Kö, I

2011. május 23-án Hambrus Zsolt, az EON Dél-dunántúli Gázhálózati Zrt. munkatársa bejelentést tett a Wosinsky Mór Megyei Múzeumba arról, hogy Bonyhádon, a Szent Imre utca 1. sz. ház udvarán, gázvezeték áthelyezése miatt kezdett földmunka során, embercsontokat talált a kivitelező. A másnap délelőtt elvégzett helyszíni szemle alkalmával kiderült, hogy a közműfeltárással két(?) ismeretlen korú csontvázas sírt bolygattak meg.

Mivel az udvar szomszédságában található az az iskola, aminek építésekor, 1994-ben, Szabó Géza középkori sírokat tárt fel, így a leletek tükrében kijelenthetjük, hogy a temető erre a területre is kiterjed.

CZÓVEK ATTILA

32. Bódvarákó, Anyagnyerő 1. lelőhely

(KÖH 90179)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Szk

2011 áprilisában a Bódva-völgyi árvízvédelmi munkálatokat megelőzően végeztünk feltárást Bódvarákó határában, a Bódvától mintegy 100–200 m-re. A lelőhely egy enyhén kiemelkedő domb D-i oldalán található. A feltárás során 9 régészeti jelentőséget, köztük egy földbe mélyített épületet, munkagödört, és egyéb hulladék-gödöröket dokumentáltunk.

A feltárás legjelentősebb objektuma az enyhén földbe mélyített megközelítőleg négyzet alakú épület, közepén és négy sarkában egy-egy oszlophellyel, ami a tetőszerkezetet tartó oszlopokra utal. Az épületen belül több kis méretű cölöplyukat bontottunk ki, mely alapján valamilyen belső berendezési tárgy pl. szövőszék használta feltételezhető. Ennek helyét többször változtatták, ezért sűrűn behálózza az épületet. Tűzhely nyomát nem találtuk, de a feltárt teleprészlet egészén sem. A leletanyag többségét a kerámia teszi ki, melyek nagy részét rossz kiegészítő, barna és fekete színű, durva apró kavicsszemcsével soványított töredék jellemzi. Formát tekintve megtalálhatók a behúzott egyenes peremű tálak, virágcserep, hordó formájú fazekak. Némelyik példány bütyök- vagy bordadísszel ellátott. Egyetlen korongolt töredék került elő, egy perem fölé felhúzott, egyfűlű, kettős kónikus bögre. A leletanyagban egy orsógomb valamint több vörös kő is van. A másik kiemelendő jelenség egy vélhetően munkagödörként értelmezhető objektum, melynek két oldalán egy-egy cölöplyukat figyeltünk meg. Ebből az előbbieken részletezett kerámiaanyag mellett agancsdarab, illetve vörös és fehér kődarabok kerültek elő. Ez utóbbit megfigyeléseinek alapján a kerámiasoványítására használták a telepen.

Az előkerült kerámiaanyag alapján a feltárt teleprészlet a szkíta kori lakosság hagyatéka. Ezt bizonyítja a korongolt, perem fölé felhúzott egyfűlű kettős kónikus bögre, és a többi edénytípus is (virágcserep, hordó formájú fazekak, behúzott peremű tálak). A település É-i, D-i és K-i szélét a feltárás során lehatároltuk. Ny-i irányba a kialakítandó gát lehumuszolt felszínén jelentkező foltok alapján a lelőhely még folytatódik.

Munkatársak: Sáfrány Andrásné rajzoló, Nagy Zoltán régésztechnikus, Hórász Lajos, Hajdú István, Pálfi Tibor, Szabó István, Szabó László ásatási technikuskok.

HAJDÚ MELINDA

33. Budapest, I. Budavári palota, 8. sz. támfal

(KÖH 39588)

Kk, Kú

A Savoyai-terasz és a löportár között a K felé néző modern vár-, ill. támfalon, több ponton kihasadás és kiromlás mutatkozott, s ezért a mögötte lévő területen statikai, talajmechanikai kutatószonda kialakítása vált szükségessé. A szonda helyét a teraszon a „D” épület É-i homlokzatának vonalában jelölték ki, a támfalra merőlegesen húzott (azaz K–Ny irányú) mintegy 1,50×6 m-es kutatóárok formájában. A burkolatbontást és a földmunkát folyamatos régészeti megfigyelésünk mellett végezték. A helyszínen korábban régészeti kutatás nem folyt, attól azonban kissé D-ebbre a palota Gerevich-féle ásatásai során

egy sziklába mélyülő középkori pincét részlegesen feltártak. A feltárás eredményéről – az objektum kiásott részének alaprajzi elhelyezkedésén kívül – egyéb adat (mélység, szintpontok, rétegződés stb.) nem maradt fenn.

A 2011. augusztus 1–3. között zajló földmunka végig markológép segítségével folyt, leszámítva egy, a támfal belső oldalának részleges letakarítását szolgáló rövid kézi munkát. A burkolat felbontása után világossá vált, hogy a kutatóárok sávja közművek által nagy mértékben bolygatott, sőt maga a bolygatások által vágott alapfeltöltés is alapvetően 19–20. századi anyagot, épülettörmeléket (köztük faragott köveket) tartalmaz. A kutatóárokban elért maximális 4–4,20 m mélységnek csak a legalsó, kb. 3,80 m alatti részében észleltünk homogénnek tűnő, középkori jellegű épülettörmeléket (pl. téglalozat összetapadt tömbjeit), ebből azonban semmiféle egyéb, keltező értékű leletanyag nem került ki. A teljes szakfelügyelet során mindössze egyetlen középkori eredetű, kemény mészkő faragvány, egy lilium töredéke bukkant elő, azonban ez is a felső, modern törmelékkel feltöltésből.

A folyamatos omlásveszély, és az időről időre ténylegesen bekövetkező omlás miatt sem a metszetfalak, sem az árokalj nyesésére, letisztítására, ill. felmérésére nem volt mód. A dokumentálás csak fotózással, valamint a felszínről történő szintezéssel és alaprajzi felméréssel történhetett meg.

A mélyítés során különböző jellegű és korú falazatok tűntek elő. Mindenekelőtt a K-i oldalon magának a támfalnak a szerkezete vált ismertté. A modern mellvéd (sz.: 60 cm), illetve az azt kísérő, egészen újonnan kialakított mészkőlapos járda (M: 154,40 Af. körül) alatt a mellvédhez hasonló (vegyes kő-tégla) szerkezetű, padkásan kiszélesedő (sz.: 55 cm, M: 154,10 Af. körül) falazat mutatkozott egészen 1,40–1,50 m mélységig (M: 152,60–152,70 Af). Mindezek a falazatok nyilvánvalóan a palota háború utáni, Gerő-féle helyreállításának a termékei. Alatta viszont – ugyancsak lépcsősen kiszélesedve – homogén, újkori téglalából rakott fal jelentkezett, amely minden valószínűség szerint a Hauszmann-kori teraszhoz tartozhatott. A fal kb. 2,80–3,20 m mélységig volt követhető, ahol – úgy tűnik – a márgás altalaj(?) bukkant elő; letakarítására azonban az említett ok miatt nem kerülhetett sor. A fal teljes szélessége alul elérheti a kb. 2–2,20 m-t.

A fallal nagyjából párhuzamosan (a mellvéd belső síkjától mintegy 5,80–5,90 m-re), az árok túlsó, Ny-i végében a kis-kockakő burkolat alatt (M: 154,20 körül Af.) mindössze 40–50 cm mélységben (M: 153,70/153,75 Af) a sziklaaltalaj pereme tűnt elő. A perem K-i oldala végig roncsolt volt, ami valószínűleg az itt húzódó csatorna árkának köszönhető. A roncsolt, függőleges sziklafelület D-i részén azonban itt-ott habarcsnyomatok és – a felső részen – habarcsba rakott kőtömbök látszottak, amelyek nyilvánvalóan egy, hajdan itt állt fal maradványai lehetnek.

Az árok betöltésének bontása során, az előbbi sziklaperemtől mintegy 1,20–1,40 m távolságra K-re, a felszíntől mintegy 1,80 m körüli mélységben egy É–D-i irányú falazat maradványát, csonkját észleltük a D-i metszetfalban. A további mélyítés során kitűnt, hogy a 30–50 cm vastag fal K-i oldala falsíkot alkot, míg a Ny-i oldala roncsolt. (Utóbbit az említett csatornaárok okozhatta.) Úgy tűnt továbbá, mintha a falazat kősorai

D-re lejtene, azaz a tömb már elmozdult helyzetben lenne.

A most említett falcsont elfogadhatónak látszik közép- vagy török korinak, anyagát, ill. a Ny-i, roncsolt sziklafalhoz való viszonyát, esetleges összetartozását azonban a kettő közé vágott csatornaárok és az egyéb körülmények folytán nem lehetett vizsgálni. Valószínű azonban, hogy az É–D-i falcsont és a roncsolt sziklafal a Gerevichék által D-ebbre feltárt sziklapincéhez tartozik.

Az mindenesetre bizonyossá vált, hogy az É–D-i faltömb már régóta lehetett az adott pozícióban, tehát nem a csatornaárok ásásakor mozdították el eredeti helyéről. Felette/mellette, K felé egy rá merőleges falazat jelentkezett, amelyről először úgy tűnt, hogy valamilyen újkori akna maradványa. A munka utolsó fázisában, már a kutatóárok temetésekor azonban kiderült, hogy ez a fal az árok D-i oldalán egykor teljes hosszban végighúzódhatott, s az előbbi faltömbre/faltömbhöz másodlagosan épült. A vegyes, kő-tégla anyagú falnak az árok felé eső része egyenetlen, alapozás jellegű felületet mutatott, falsíkját D-re sejtethetjük. A nyilvánvalóan újkori fal eredeti szerepét – úgy véljük – egy, a Hauszmann-féle palotaépítkezések kezdete előtt felvett alaprajz alapján lehet tisztázni: a K-i terasz korábbi, D-i támfalának egy szakaszáról lehet szó. Ez a fal egészen a Ny-i oldalon előbukkant sziklafalig húzódhatott, s csak a csatornaárok vághatta el attól. Így a sziklafal D-i részén mutatkozó, említett habarcs- és falmaradványok valószínűleg ebből származhattak.

MAGYAR KÁROLY

34. Budapest, I. Dísz tér 1. – Donáti u. 4. (KÖH 39684)

B, Á, Kö, Kk, Ú, Kú, Tö

2011. augusztus 1. és szeptember 21. között a Színház utca – Dísz tér – Király lépcső – Csónak utca – Donáti utca vonalon távhővezeték fektetése előtti megelőző feltárást végeztünk.

Dísz tér 1. szakasz: A teret K–Ny irányban félig átszelő, mintegy 70 m hosszú távhővezeték árkában dolgoztunk. A Dísz tér 1. előtti járdaszakaszon, az árok K-i sarkában, feltehetően újkori utcakövezést, ettől Ny-abbra a töröktől való visszafoglalás, ill. az ez utáni tereprendezés során keletkezett betöltést találtunk, benne sok vastárggyal. A tér közepén egy, már az altalajba mélyedő objektumot, feltehetően pincét észleltünk, amit nem lehetett teljesen feltárni. Betöltése a kiásás határáig visszafoglalás kori törmelék volt.

Színház utca – Csónak utca 1–3. szakasz: A Színház utca É-i, a Dísz térre kivezető szakaszán a közműárok mélyítése során erős újkori és modern bolygatást tapasztaltunk. Eredeti réteg, objektum csak kevés helyen, és csak részlegesen maradt meg. Két bronzkori és egy 14. századi gödör részlete, egy középkori útréteg csak a metszetfalban érzékelhető maradványa és néhány kisebb szakaszon az őshumusz maradt meg. A Dísz térnek a Hunyadi János úttól a Király lépcső felé vezető szakaszán erős újkori feltöltés alatt egy É–D irányú újkori falszakasz, valamint a 2001-ben a Csónak u. 1–3. sz. telkek feltárása során már megismert, két kövezett, török út újabb részlete került elő. A Király lépcső D-i oldalán futó árok végig újkori feltöltést tartalmazott, régészeti jelenség nem került elő.